

Skaiciuojama, kad persekiojimą patiria maždaug 7 proc. žmonių

Už persekiojimą – baudžiamoji atsakomybė?

Persekiojimas yra pavojinga, rimtus padarinius žmogui sukelianti veika – sutrikdomas privatus jo gyvenimas, sukuriama nuolatinė įtampa ir nerimas, suvaržoma veiksmų laisvė, kenčia profesinis gyvenimas. Kaip atpažinti persekiojimą, kaip su juo kovoti ir ką pakeistų persekiojimo kriminalizavimas?

Ivona JAROSLAVCEVIENĖ

teisę į privatų gyvenimą ir laiku užkirsti kelią sunkesniems nusikaltimams.

Remiantis Pagrindinių teisių agentūros duomenimis, net 74 proc. persekiojimo atvejų nepatenka į teisėsaugos institucijų akiratį.

Kaip yra dabar?

Seimas pradėjo svarstyti siūlymą kriminalizuoti neteisėtą asmens persekiojimą. Pasak siūlymo iniciatorės liberalės Viktorijos Čmilytės-Nielsen, parengti įstatymo projektą paskatino tai, kad persekiojant žmogų daroma jam žala, tačiau tokia veika neužkardoma. Parlamentarė atkreipia dėmesį, kad šiuo metu Lietuva yra viena iš nedaugelio Europos valstybių, kuriose persekiojimas nėra kriminalizuotas. Daugiau kaip 20 Europos Sąjungos (ES) šalių savo baudžiamuosiuose įstatymuose numato atsakomybę už asmens persekiojimą. Kad yra poreikis nustatyti teises priemones persekiojimui stabdyti, pritaria Vadovybės apsaugos departamentas (VAD), nevyriausybinių organizacijų atstovai.

V. Čmilytė-Nielsen teigia, jog persekiojimo kriminalizavimą paspartino ir tai, kad visos ES valstybės pasirašė, o daugiau nei pusė jų ratifikavo 2011 m. Europos Tarybos konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo. Pasak jos, ši konvencija įpareigoja kriminalizuoti tyčinį, pasikartojantį, kitam asmeniui grėsmę keliantį elgesį, dėl kurio asmuo jaučiasi nesaugus. Įstatymo projektu siekiama nustatyti atsakomybę už asmens persekiojimą, siekiant apsaugoti žmogaus

asmeniu, kai persekiojamasis yra išreiškęs valią neturėti kontakto su persekiotoju.

Seimas projektui pritarė po pateikimo, toliau jį svarstys parlamento komitetai. Už neteisėtą persekiojimą asmuo būtų baudžiamas tik esant nukentėjusiojo skundui, jo atstovo pareiškimui, prokuroro reikalavimui ar atlikus ikiteisminį tyrimą ir nustatius smurto artimoje aplinkoje požymių. Už neteisėtą persekiojimą grėstų viešieji darbai, bausmė, laisvės apribojimas arba areštas. Šiuo metu baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą persekiojimą nėra numatyta.

Esmė – ne bausmė

Ne pirmus metus apie persekiojimo grėsmes kalba ir VAD pareigūnai. „VAD yra atsakingas už pirmųjų valstybės asmenų, objektų apsaugą. Savo darbe susiduriame su persekiojimo apraiškomis. Tačiau tuo pat metu matome, kad ne tik saugomi ar vieši asmenys gali tapti persekiojimo aukomis – su viešokiu ar kitokia persekiojimo apraiška gali susidurti bet kuris asmuo, tad labai svarbu apie tai kalbėti“, – sako VAD Kriminalinės žvalgybos valdybos viršininkas Aleksandras Berezovskis.

Pasak pašnekovo, kriminalizuoti persekiojimą – būtina, nes kol reiškinys neapibrėžtas įstatymu, toks elgesys sunkiai atpažįstamas tiek piliečių, tiek policijos pareigūnų ar kitų atsakingų institucijų specialistų. „Kai persekiojimas bus kriminalizuotas, bus aiškiai apibrėžta, kad jis yra pavojingas. Kol kas to nėra padaryta, tad asmuo gali kreip-

tis į teisėsaugą dėl kitų nusikalstamų veikų, kurios įvardytos įstatymo, pavyzdžiui, grasinimo. Tačiau gali būti ir taip, kad persekiotojas tiesiogiai negrasina, tarkime, jis seka, stebi, lūkurioja prie namų ar darbo. Net kai yra grasinama, tenka aiškintis, kiek tas grasinimas yra realus. Būta atvejo, kai moteris kreipėsi į teisėsaugą, buvo svarstoma, ar grasinimas – realus, ir nuspręsta, kad nerealaus, o padariniai – deja, labai liūdni: buvęs draugas kartu su savo auka susisprogdino automobilyje“, – dėsto A. Berezovskis.

Specialistas pabrėžia, kad bausmė už persekiojimą nėra vienintelė siekiama. „Bausmė gali padėti sustabdyti kritinius persekiojimus, kai iš tam tikrų indikatorių matome, kad gali būti imtasi smurto. Tuomet labai svarbu bausmė ir jos neišvengiamumas. Tačiau iš esmės turime kalbėti ne tiek apie bausmes, kiek apie pagalbą ir aukai, ir pačiam persekiotojui. Čia labai svarbus įvairių sričių specialistų – ne tik policijos pareigūnų ar teisininkų, bet ir socialinių darbuotojų, psichologų, psichiatrų, probacijos specialistų ir kt. – įsitraukimas, taip pat visuomenės švietimas“, – atkreipia dėmesį pašnekovas.

Žala – didžiulė

Pastaraisiais dešimtmečiais persekiojimą imta laikyti globaliu socialiniu reiškiniu, darančiu didžiulę psichosocialinę žalą persekiojamiems asmenims, jų artimiesiems, taip pat patiems persekiotojams ir su jais susijusiems žmonėms. „Persekiojimas